

ОПТИМІЗАЦІЯ ТОВАРНИХ ЗАПАСІВ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Товарні запаси відіграють найважливішу роль у функціонуванні торговельного підприємства, вони забезпечують обсяг товарообороту, задовольняють попит споживачів, формують конкурентоспроможність підприємства торгівлі та його асортиментної політики тощо. Основні завдання, що стоять перед торговельним підприємством - це виявлення нагальних проблем в управлінні товарними запасами та застосування сучасних методів аналізу товарних запасів в умовах прояву кризових явищ в економіці країни.

Науковий підхід до управління товарними запасами полягає в розв'язанні проблеми оптимізації товарних запасів, тобто в першу чергу, необхідно визначити оптимальний набір наявних товарів на підприємстві та рівень товарних запасів по них. Найчастіше сучасні вітчизняні підприємства застосовують такі методи формування товарних запасів:

пасивне очікування, що передбачає застосування принципу «...все, що пропонує постачальник»;

проб та помилок;

боротьба мотивів;

псевдоспоживча орієнтація;

«*коробочка*», тобто запаси формуються за правилом «все одно товар знайде свого покупця і колись буде реалізований» [1].

Проте, такі методи не забезпечують ефективність управління товарними запасами торговельного підприємства. Враховуючи це, варто звернутися до більш сучасних технологій управління.

Найбільш розповсюдженим серед науковців є ABC-аналіз, що заснований на оптимальному принципі Парето, який наголошує, що за 80% відсотків наслідків відповідає 20% причин. Проте, таке співвідношення варто вважати умовно-оптимальним, тобто використовувати як базу. Саме тому науковцями були запропоновані й інші оптимальні пропорції: Д.Дж. Бауерокс (80/15/5), Д. Уотерс (70/20/10), В.В. Глухов (65/20/15), Дж. Шапиро (60/20/20) [1, с. 88]. Така різноманітність дозволяє стверджувати, що ABC-аналіз варто застосовувати для кожної номенклатурної групи товарів окремо. Такий підхід дозволяє спростити управління товарними запасами з великим асортиментом продукції.

На сьогоднішній день крім ABC-аналізу застосовують інші методи управління товарними запасами підприємства: XYZ-аналіз, FSN/FNS/FMR-аналіз, VED/VEN-аналіз, QRS-аналіз, SDE-аналіз, HML-аналіз, RFM-аналіз.

Мета XYZ-аналізу – провести диференціацію товарних запасів по групах залежно від рівномірності попиту і точності прогнозування. Такий аналіз дозволяє оцінити характер динаміки реалізації.

VEN / VED-аналіз (від. англ. Vital, Essential, Desirable) найчастіше використовують спеціалізовані роздрібні підприємства. Він дозволяє виявити життєво-важливі, необхідні і другорядні видів товарних запасів.

QRS-аналіз – це аналіз, за якого співвідносять ресурси та інвестиції підприємства і товарний асортимент. Застосування такого методу дозволяє визначити, які інвестиційні ресурси вкладаються замовником в того чи іншого постачальника і яка підтримка обсягу продажів товару.

В процесі дослідження асортиментної структури товарних запасів досить поширеним стає HML-аналіз (від. англ. High, Medium, Low – високий, середній, низький), заснований на ціні товару за одиницю. При даному аналізі основним критерієм виступає ціна або вага певного виду товарного запасу.

Практика закордонних підприємств при дослідженні товарних запасів застосовує SDE-аналіз (від. англ. Scarce, Difficult, Easy – дефіцитні, мало- і важкодоступні, легкодоступні), який дозволяє розподіляти товари на дефіцитні для придбання, мало- і важкодоступні, легкодоступні.

Останнім часом набуває поширення FMR-аналіз – це аналіз товарного асортименту за частотою звернень.

Слід зазначити, що з метою поглиблення результатів ABC-аналізу в економічній літературі його досить часто інтегрують з XYZ-аналізом, FMR-аналізом та іншими видами аналізу. Враховуючи це, для підвищення якості аналізу, в практиці діяльності підприємств варто застосовувати їх різноманітні комбінації: ABC/XYZ-аналіз; ABC/HML-аналіз, ABC/FMR-аналіз. При дослідженні асортиментної структури товарних запасів в економічній літературі науковцями пропонуються також більш складні комбінації: інтегрований ABC/XYZ/QRS-аналіз, інтегрований ABC/FMR/XYZ/VED-аналіз.

Всі зазначені методи управління товарними запасами торговельного підприємства мають певний недолік, а саме – це складність та трудомісткість розрахунків. Саме тому, в процесі управління товарними запасами постає необхідність проведення попередньої швидкої експрес-оцінки ефективності управління товарними запасами. К.С. Олініченко [2] виокремлює такі симптоми, відсутності ефективного управління товарними запасами на підприємстві: 1) збитки (або низький розмір чистого прибутку) за період при значній величині товарних запасів та подальше його зростання; 2) зростання частки товарних запасів в сукупних активах одночасно з наявністю збитків (або незначного розміру чистого прибутку); 3) розмір частки товарних запасів в оборотних активах підприємства збільшується одночасно з наявністю збитків (або незначного розміру чистого прибутку).

Таким чином, підприємства торгівлі, які формують товарні запаси з урахуванням оптимальності товарного асортименту, забезпечують ритмічність торговельного процесу та отримують певні конкурентні переваги

порівняно з підприємствами-конкурентами. Враховуючи вступ України до світової економічної спільноти сучасним українським торговельним підприємствам варто впроваджувати більш сучасні методи управління товарними запасами.

Список використаної літератури:

1. Дмитриченко М.И., Зыбин О.С., Киятов А.Л. Управление ассортиментом товаров на торговых предприятиях современного формата. *Технико–технологические проблемы сервиса*. 2013. №4(26). С. 75-80.
2. Олініченко К.С. Управління товарними запасами підприємств роздрібної торгівлі : монографія. – Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2017. – 211 с.
3. Ромащенко О.С. Сучасні технології управління товарними запасами торговельного підприємства. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2017. № 3 (21). С. 86-94